

FARKLI EĞİTİM SEVİYELERİNDE ESTETİK BEĞENİ*

Melek GÖKAY**
Ahmet DEMİR***

ÖZET

Farklı eğitim düzeylerinde bulunan bireylerin öğrenimleri sırasında almış oldukları Resim-iş dersleri estetik beğeni düzeylerine ne kadar etki yapmıştır? Resim-iş derslerinde estetik eğitimin ve öğretimin gerçekleştirilmesi sonucunda öğrencilerin estetik beğeni düzeylerinde olumlu yönde bir gelişim gözlenebilir mi? konularını ele alan bu çalışmada eğitimin estetik beğeni düzeyinde değişikliklere neden olduğu fakat estetik beğenin daha çok popüler kültür etkisinde kaldığı belirlenmiştir. Estetik beğeni düzeyinin niteliğinin artırılması ve hayattan daha fazla haz alınabilmesi için estetik eğitimin gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sanat eğitimi, estetik eğitimi, estetik beğeni.

ABSTRACT

In this research, it was analysed if art courses given at different level of education influence related students' aesthetic preferences and aesthetic perceptions. It was also searched if the aesthetic education given in art lectures effects students' aesthetic preferences level positively. It was found out that, aesthetic preferences of students could be influenced by means of art education, but popular culture was determined the main effective factors on their aesthetic perceptions. This research pointed that in order to improve aesthetic perception and living quality of students their aesthetic level should be increased also.

Keywords: Art education, aesthetic education, aesthetic preference.

GİRİŞ

Günümüz toplum yaşamında görsel kültür bombardımanı altında Görsel Sanat Eğitimi derslerinin içeriğinin estetik ifadeden ve estetiğin anlamından eksik kalmasının kabul edilemez olduğu bir gerçektir. Çevremize baktığımızda genel eğitim sistemimiz içerisinde estetik eğitiminin eksikliği hissedilmektedir. Mimari yapılardaki düzensizlikler, herkesin kendi beğenisine göre rengarenk boyanan evler, betona çevrilen yeşil alanlar, çeşitli ebatlarda düzensiz yapılan reklam tabelaları v.b.nin yanısıra zevksizlik ürünlerine olan taleplerin artması bu değerlendirmeye estetik eğitimin eksikliğine birer örnek teşkil etmektedir.

Estetik ve Güzel Kavramı

Baumgarten'e göre, estetik, duyulur bilginin bilimi'dir ve zihin bilgisinin bilimi olan mantığın duyu bilgisi alanındaki karşılığıdır (Tunalı, 2001). Kendisine bakanda haz ile beğeni duyumları uyandıran nesnelerin en belirleyici niteliğini veya yetisini anlatan estetiğin temel kavramı; gönül okşamak, iç gıcıklamak, büyülemek, yaşama sevinci uyandırmak türünden hep olumlu duygulanımlar doğuran şeylerin veya sanat yapıtlarının en belirleyici nitelikleridir. Bu amaçla

* Bu makale Ahmet DEMİR'in "Farklı eğitim düzeylerinde estetik beğeni üzerine bir araştırma" başlıklı Yüksek Lisans tezinde elde edilen verilerin tekrar değerlendirilmesiyle hazırlanmıştır.

** Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi

*** MEB Görsel Sanat Öğretmeni

güzeli veya güzel olanın güzelliğini anlamak amacıyla, bazen biçim veya renk uyumu gibi güzel olanın kendisindeki farklı nitelikleri, bazen de özgünlük, imgelemin parlaklığı, en üst düzey yaratma gücü, el becerisinin yetkinliği gibi yaratanın değişik yeti ile becerileri öne çıkarılarak sanat ürünlerine değer verilmeye çalışılmıştır (Frozel, 2004).

Sanat görsel okur-yazarlığı geliştiren ve insanlar arasındaki iletişimi sağlayan bir araç konumundadır. Sanat eserinin farklılığının anlaşılmasında estetik; sanatın doğasını, anlamını, değerini bulmaya çalışarak, sanat eserlerinin daha iyi anlaşılmasına, sanat eserinin değerlendirilmesine ve eser hakkında karar vermenin geliştirilmesine yardım eder (Gökay, 1998).

Gündelik dilde güzel bir davranış, güzel bir çalışma, güzel bir iş, güzel bir kanıt, güzel bir ameliyat v.b. iyi, yararlı, doğru ve başarılı gibi değer kavramlarıyla eşanlamlı olarak kullanılan "güzel" değeri, aslında özel bir değeri, estetik değeri gösterir. Bu özel ve dar anlamında güzel, estetikçe değerli olanlarla aynı anlama gelir. Güzel bir manzara, güzel bir yapı, güzel bir tablo, güzel bir roman v.b. anlatımlar söz konusu nesnelere, estetik yönden değerli olduğunu bildirir (Eczacıbaşı, 1997).

İnsan, çevresinde var olanların farkına vardığı, gördüklerini yorumladığı, bu yorumlarında güzellikleri aradığı, fonksiyonunu değiştirmeden nesnelere farklılıklar kattığı sürece kendini ifade edebilmenin hazzıyla daha mutlu olmaktadır. Bu olay, işe kendi imzasını atmakta duyulan hazzı ve unutulmama arzusuyla eşdeğer duyguları içermektedir. Fonksiyonel olarak yapılan ve basit anlamda yer örtüsü denilebilecek halının, yüzlerce türü ve binleri aşan desende yapılmasının nedeni fonksiyonel ihtiyaçlarla açıklanamaz. Bu açıklama ancak estetik beğeni farklılıkları ve insanın yaptığı işte kendisine özgü değişiklikler yapma isteğindedir. Kısaca yapılan işe kendi estetik tercihlerini katma isteğidir.

Bir müzik dinlerken, bir şiir okurken ve bir resim seyrederken, kurduğumuz bu ilginin kendisinin dışında bir başka ereği yoktur. Bir müziği niçin dinleriz? Ondandır haz duymak için mi? Yoksa müzik eğitimimizi arttırmak, hoş bir vakit geçirmek ya da kültürümüzü zenginleştirmek için mi? Eğer sadece haz duymak, estetik haz duymak ereği ile bir müzik yapıtını dinliyorsak, o zaman böyle bir tavrın ereği kendi içinde bulunur. Yoksa öbür amaçlar için müzik dinliyorsak, o zaman erek estetik tavrın dışında bulunan bir erek olmuş olur ve böyle bir tavır estetik olma niteliğinden yoksun olur. Çünkü estetik tavrın ereği, estetik tavrın içinde bulunur (Tunalı, 2001).

Sanat ne için vardır? sorusunun cevabı insanın güzeli arama isteğiyle ilgilidir. Estetik açıdan güzel olgusunun farklılığı insan toplulukları arasında zaman içinde değişim göstermesi estetik algılamalarda farklılaşmaları göstermektedir. Sanat tarihinden bilindiği gibi bir zaman güzel olarak tanımlanan objeler, başka bir zaman ve yerde güzel olarak kabul görmemekte veya red edilmektedir. Sonuçta estetik farklılıklar da göz önüne alınarak, sanatın daha geniş açıdan değerlendirildiği sosyal, kültürel ve kişisel değerlerin, anlamların değişimleri gösterdiği insanlara öğretilmeli ve düşündürülmelidir (Gökay, 1998).

Hepimizin bildiği gibi, temel teknolojik bilimsel bilgiler her zaman her insanı ilgilendirmeyebilir. Ama güzelle ilgilenmeyen, dolayısıyla (temelde güzelliği

Farklı Eğitim Seviyelerinde Estetik Beğeni

arayan) sanata yatkın olmayan insan yoktur. Bir izbenin duvarlarını boyayan, bir çorbayı maydanozla süsleyen veya saçlarını yana doğru tarayan kişi “güzeli” bulmaya çalışmaktadır. Ancak herkesin güzelle ilişkisi aynı yoğunlukta, aynı belirginlikte değildir. Güzeli kimileri için sıradan bir değer olurken kimileri için bir yaşam koşuludur (Timuçin, 2000).

Estetik algılamanın insandan insana değişmesi, estetiğin sonradan içinde yaşanan kültür ortamı ve edinilen eğitim-öğretimle farklılaştığını göstermektedir. Öyleyse çocukluk yaşından itibaren verilecek estetik eğitim sayesinde, daha farklı ve estetik algılaması güçlü olan bireyler olarak yetiştirilmesi başarılabilir. Wenchun ve Kazuhiro'nun da (2002) belirttiği gibi; kültür ve çevrenin insanın estetik beğeni düzeyi üzerinde azda olsa bir etkisi olmakla birlikte, eğitim ve öğretimle kazandırılanlar daha da fazla olmaktadır.

AMAÇ

Bu araştırmada, Jeffers'in (1997) ABD'da uyguladığı çalışmada da olduğu gibi, farklı eğitim seviyesindeki öğrencilerin almış oldukları sanat eğitimi düzeyinin ilgili öğrencilerin estetik tercihlerine olan etkisi bulunmaya çalışılmıştır. Böylece öğrencilerin tercihlerindeki, (başka bir deyişle) beğenilerindeki belirgin farklılıklar ve bunun gelişimi ile birlikte ortaya çıkan sonuçların değerlendirilip gerekli eksiklerin belirlenerek sanat derslerinde estetik duyarlılığın geliştirilebilmesi için nelerin uygulanabileceğini belirlemek amaçlanmaktadır. Ayrıca bu araştırmada sanat eğitimi kapsamında estetik eğitiminin toplumsal hayatta gerekliliği, daha kaliteli yaşam arayışına etkileri ve elde edilen sonuçlarla; sanat eğitimcilerine, yöneticilere, araştırmacılara ve program geliştirme uzmanlarına verilebilecek katkılar belirlenmiştir.

YÖNTEM

Bu araştırmanın başında belirlenen amaca ulaşmak için öğrencilerin estetik tercihlerini belirlemede kullanılacak olan veri formunda yer alacak yerli ve yabancı sanatçılara ait yirmi adet röprodüksiyon seçilmiştir (Tablo 1). Bu eserler seçilirken her sanat kuramına ait örneklerin dengeli bir şekilde yer almasına özen gösterilmiştir ve her sanat kuramı için yabancı ve yerli sanatçıların eserlerinden oluşan beşer eser seçilmiştir. Biçimci, anlatımcı, yansıtmacı ve işlevsel sanat kuramlarına göre belirgin özellikleri olan peyzajlar, portreler, natürmortlar, figüratif resimler, minyatür, afiş, heykel gibi sanat eserlerinin röprodüksiyonları öğrencilerin incelemesi gereken eserler olarak belirlenmiştir. Ayrıca ilgili öğrencilerin estetik beğeni düzeyleri belirlenirken; öğrencilerin incelemeleri gereken röprodüksiyonlara karşı vermiş oldukları tepkiler ve bu tepkilerin farklı eserler üzerindeki dağılımı, en çok beğenilen eserlerle hiç beğenilmeyen eserlerin sanat kuramlarına göre neler olduğu belirlenmeye çalışılmıştır.

Tablo 1. Ankete katılan öğrencilerin estetik tercihlerini belirlemek için kullanılan sanat eserleri.

Eser No	Sanatçı Adı	Eser Adı	Eser No	Sanatçı Adı	Eser Adı
1	RODİN	Düşünen adam heykeli	11	Saip TUNA	“Mürüvet Pek” in portresi
2	Özdemir ALTAN	Kompozisyon	12	Sabri BERKEL	Simitçi
3	Cemal TOLLU	Anne ve çocuk	13	F. Nisa ZEİD	Beyazıt meydanı
4	T. LAUTREC	Tete-a tete supper	14	F. Nisa ZEİD	Soyut kompozisyon
5	LEVNİ	Surname-i Vehbi Mehter takımı	15	Salvador DALİ	Heykel , dans
6	Selim ALTAN	Kuzey yolu	16	B. Naci İSMİYELİ	Narlı kompozisyon
7	Pablo PİCASSO	Edelman ile pfeife	17	G. COURBERT	Naturmort
8	Neşe ERDOK	Saltanat	18	Salvador DALI	Eriyen saat
9	Mengü ERTEL	İstanbul film festivali afişi	19	M. HOBBEEMA	Middleharnis'te cadde
10	Pablo PİCASSO	A child with a dove	20	V. Van GOGH	Peyzaj, sarı başaklar

Bu eserlerin baskıları katılımcıların kolayca inceleyebileceği boyutlarda (30x20cm) ve renkli olarak hazırlanmıştır. Katılımcıların değerlendirmelerini kolay yapmaları için röprodüksiyonlar rastgele, herhangi bir gruplama yapılmadan 1’den 20’ye kadar numaralandırılmıştır.

Bu araştırmada kullanılacak anketin oluşturulmasında dört ana bölüm belirlenmiştir. Fakat bu makalede anketin ilk iki bölümü üzerinde durulmuştur. Anketin 1.bölümünde, öğrencilerin kişisel bilgileri yer almıştır. Anketin 2. bölümünde ise araştırmanın en önemli kısmını oluşturan beğeni ifadeleri ve eser numaralarının bulunduğu tablo yer almaktadır. İki farklı beğeni ifadesinin (“çok beğendim” ve “hiç beğenmedim” ifadeleri) yer aldığı bu bölümde yirmi eser tek tek değerlendirilmiştir. Her grup ayrı ayrı, ankete katılan birey sayısına ve eserlere verilen tepkilere göre; hem kendi içinde hem de gruplar arasında kıyaslanmıştır.

Araştırmanın sınırlılıkları: Farklı eğitim seviyelerine uygulanacak anket için seçilen öğrenci grupları, Konya il merkezi sınırları içinde bulunan aşağıdaki eğitim kurumları ile sınırlıdır.

(Yükseköğretim öğrenci grubu); Selçuk Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-iş Eğitimi Anabilim Dalı 1.sınıf (YÖG-1) ve 4.sınıf (YÖG-2) öğrencileri. YÖG-1 grubunu oluşturan 1.sınıf öğrencileri, 9 erkek ve 19 kız (toplam 28 öğrenci) öğrencidir. YÖG-2 grubunda ise, 4.sınıf öğrencilerinden 9 erkek ve 19 kız (toplam 28) öğrenci bulunmaktadır. Bu YÖG-1 ve YÖG-2 grubunu oluşturan öğrenciler lise düzeyinden sonra, ÖSYM'nin yapmış olduğu ÖSS sınavından almış oldukları belirli bir baraj puanı aşmış özel yetenek sınavlarıyla bölümlerine girmişlerdir. Genel olarak öğrencilerin

çoğunluğu Resim-iş Eğitimi Anabilim Dalına girmeden önce bir veya birkaç sanat eğitimcisi tarafından yetiştirilmiş ve bu bölümün sınavlarına hazırlanmışlardır. Üniversitede almış oldukları derslere bakıldığında; genel kültür, eğitim formasyonu ve alan eğitimi (sanat eğitimi dersleri) olarak üç grupta ders aldıklarını görülebilir. Bu öğrenciler; desen, anasanat atölye (resim), perspektif, fotoğraf, teknik resim, yazı, grafik, sanat tarihi, sanat felsefesi, sanat eleştirisi, sanat sosyolojisi, estetik, heykel, özgün baskı, seramik gibi sanat dersleriyle dört yıl boyunca eğitim almaktadırlar. Bu bölümün öğrencileri “Görsel Sanatlar Öğretmeni” unvanı ile mezun olmaktadır. Bu öğrencilerin sosyal, ekonomik ve kültürel özellikleri birbirlerinden oldukça farklıdır ve değişik yerleşim birimlerinden gelen öğrenciler olarak değerlendirilebilir.

(Yükseköğretim öğrenci grubu); Selçuk Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği Bölümü, 2.sınıf (YÖG-3) öğrencileri (8 erkek ve 12 kız olmak üzere toplam 20 öğrenci). Bu gruptaki öğrencilerin bölümlerinde almış oldukları dersler; genel kültür, eğitim formasyonu ve tüm branş derslerini kapsamaktadır. Bu bölümün öğrencileri “Sınıf Öğretmeni” unvanı ile mezun olmaktadır. Mezun olduktan sonra İlköğretim I.kademe okullarında; resim, beden eğitimi, müzik, hayat bilgisi, Türkçe, matematik, fen bilgisi, sosyal bilgiler gibi dersleri yürütmektedirler. Bu öğrencilerin sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerine bakıldığında; farklı özelliklere sahip ve farklı yerleşim birimlerinden gelen öğrenciler olarak değerlendirilebileceği görülmektedir.

(Ortaöğretim öğrenci grubu); MEB, Konya Lisesi, 10.sınıf (LÖG-1) öğrencileri. Toplam 20 öğrenciden (13 erkek ve 7 kız) oluşan bu grubun genel özelliklerine baktığımızda; ders notlarının düşük ve sözel bölümün daha kolay olduğu varsayımıyla bu bölüme yerleşmiş olan öğrenciler olduğu görülmektedir. Bu öğrenciler 9.sınıfta ve 10.sınıfta resim dersi görmüşlerdir. Resim derslerini okulda resim derslerinin işlenmesi ve uygulanması için ayrılmış bir atölyede işlemektedirler. Ancak atölyenin şartlarına bakıldığında resim dersi için yetersiz fiziksel şartlara sahip olduğu görülmüştür.

(Orta öğretim öğrenci grubu); MEB, Konya Çimento Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi, 11.sınıf (LÖG-2) öğrencileri (5 erkek, 16 kız). Toplam 21 öğrenciden oluşan bu grubun genel özelliklerine baktığımızda; ilköğretimden sonra belli bir başarı puanını yakalayan ve resim konusunda özel yetenek sınavını başaran öğrencilerin olduğu görülür. Bu öğrenciler genel derslerle birlikte verilen sanat derslerini de içeren yoğunlaşmış bir müfredatla ders görmektedirler. Desen, temel tasarım, renkli çalışmalar, heykel, resim atölye, sanat tarihi, sanat eleştirisi, sanat felsefesi, estetik gibi sanat içerikli dersler almalarıyla diğer ortaöğretim grubuna göre farklı özellikler göstermektedir. Bu öğrencilerin sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerine bakıldığında, gelir seviyeleri diğer gruba göre daha fazla ve eğitim düzeyi yüksek ailelerin çocukları oldukları dikkati çekmektedir.

(İlköğretim seviyesi öğrenci grubu); MEB, Konya Abidin-Saniye-Erçal İlköğretim okulu, II.kademe 6.sınıf (İÖG-1) ve 8.sınıf (İÖG-2) öğrencileri. 17 kız ve 14 erkek) toplam 31 öğrenci ile, 8.sınıf ise (İÖG-2 grubu: 12 kız ve 18 erkek)

toplam 30 öğrenciyle temsil edilmiştir. Bu öğrenciler il merkezinde olup sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan ülke şartlarının normal düzeyinde özelliklere sahiptir. Bu öğrenciler resim-iş derslerini resim iş dersi müfredatına göre belirlenen plan doğrultusunda görmektedirler. Ancak ankete katılan 8.sınıf öğrencileri 6. ve 7.sınıflarda resim derslerine farklı branş öğretmenlerinin girmesinden dolayı resim derslerini işleyemediklerini belirtmişlerdir.

DEĞERLENDİRME

Bu araştırmaya katılan farklı eğitim seviyelerindeki öğrencilerin anket sorularına verdikleri cevapların durumu aşağıda grafikler halinde verilmiştir. Bu öğrencilerin anket sorularına verdikleri yanıtlar (Tablo 2) ile buldukları eğitim seviyeleri arasında yapılan karşılaştırma ve öğrencilerin estetik beğenileri konusunda elde edilen sonuçlar bu bölümde analiz edilecektir.

Tablo 2. Uygulanan anketlerde her öğrenci grubunun kendilerine gösterilen 20 farklı sanat eseri hakkında verdikleri “çok beğendim” ve “hiç beğenmedim” cevaplarının sayım verileri.

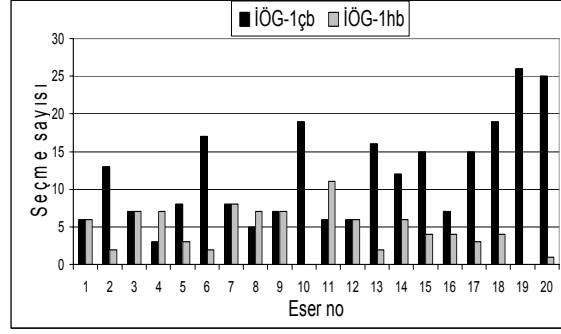
Eser No	İÖG-1		İÖG-2		LÖG-1		LÖG-2		YÖG-1		YÖG-2		YÖG-3	
	Çok Beğ.	Hiç Beğ.	Çok Beğ.	Hiç Beğ.	Çok Beğ.	Hiç Beğ.	Çok Beğ.	Hiç Beğ.	Çok Beğ.	Hiç Beğ.	Çok Beğ.	Hiç Beğ.	Çok Beğ.	Hiç Beğ.
1	6	6	6	2	8	0	3	2	18	0	9	1	6	0
2	13	2	2	4	1	5	4	2	0	5	2	1	3	1
3	7	7	4	5	5	1	2	5	3	3	0	3	2	2
4	3	7	1	12	1	2	0	3	1	5	3	1	2	1
5	8	3	2	8	7	1	1	1	1	2	3	3	8	1
6	17	2	2	6	3	3	11	0	13	1	12	0	5	1
7	8	8	1	6	5	1	2	3	5	3	2	2	4	0
8	5	7	3	4	2	1	0	2	5	5	5	2	1	1
9	7	7	6	7	6	2	1	7	0	8	6	3	4	1
10	19	0	8	0	9	1	1	3	5	3	4	2	4	0
11	6	11	7	8	12	0	1	1	9	1	7	0	4	1
12	6	6	5	7	3	2	2	1	1	1	4	0	0	2
13	16	2	8	1	5	2	3	1	4	4	0	2	1	0
14	12	6	6	4	3	1	5	3	3	4	4	1	4	0
15	15	4	5	7	9	2	4	1	11	1	7	0	5	1
16	7	4	4	3	4	1	5	1	7	2	6	0	3	1
17	15	3	8	6	10	0	6	2	12	2	10	0	4	1
18	19	4	11	1	15	1	4	0	14	1	10	0	9	0
19	26	0	21	0	14	0	5	1	12	1	7	0	13	0
20	25	1	17	0	14	1	6	2	8	3	5	3	6	1

İlköğretim seviyesindeki sonuçların karşılaştırılması;

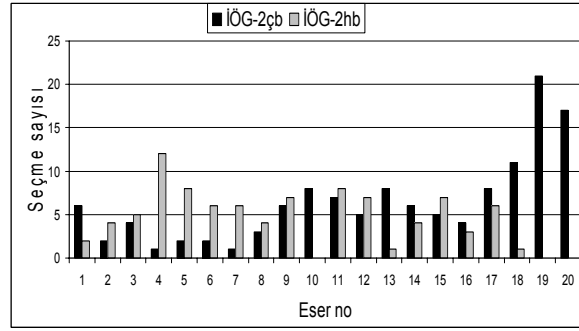
İlköğretim okulu, II.kademe 6.sınıf (İÖG-1) ve 8.sınıf (İÖG-2) öğrencilerinin tercihleri karşılaştırılmıştır. (İÖG-1) grubunda “çok beğendim” olarak 20’den fazla tercih alan 19 ve 20 numaralı eserleri 10 ile 20 seçim sayısına

Farklı Eğitim Seviyelerinde Estetik Beğeni

sahip 2, 6, 10, 13,14, 15, 17, 18 numaralı eserler takip etmektedir (Şekil 1). Bu grupta “hiç beğenmedim” olarak işaretlenen eserlerden, 10’dan fazla seçim alan eser 11 numaralı eserdir. “hiç beğenmedim” olarak 5 ile 10 arasında seçim sayısına sahip eserler de 1, 3, 4, 7, 8, 9, 12,14 olarak belirlenmiştir.

a

b

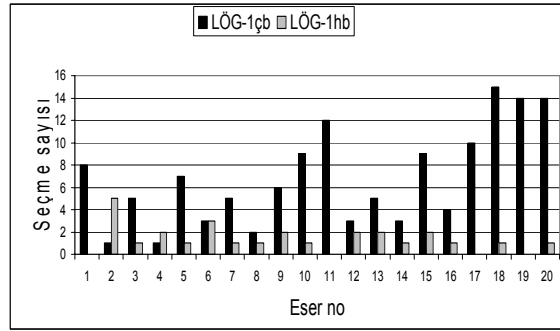
Şekil 1. Ankete katılan ilköğretim seviyesi öğrenci gruplarından alınan veriler, a) İlköğretim, II.kademe 6.sınıf (İÖG-1) öğrencileri, b) İlköğretim, II.kademe 8.sınıf (İÖG-2) öğrencileri.

İlköğretim İÖG-2 grubunun “çok beğendim” şeklinde seçim alan eserleri arasında 20’den fazla seçme sayısına sahip eser bulunmamaktadır, “çok beğendim” olarak tercih edilen ve 10 ile 20 arasında seçim sayısına sahip eserler ise 18, 19, 20 numaralı eserlerdir. İÖG-2 grubunda “hiç beğenmedim” şeklinde işaret edilen eserlerden 10’dan fazla seçme sayısına sahip bir eser bulunmaktadır (4 numaralı eser). Bu durumda 5 ile 10 arasında seçme sayısına sahip eserler 5, 6, 7, 9, 11, 12, 15 ve 17 olarak belirlenmiştir.

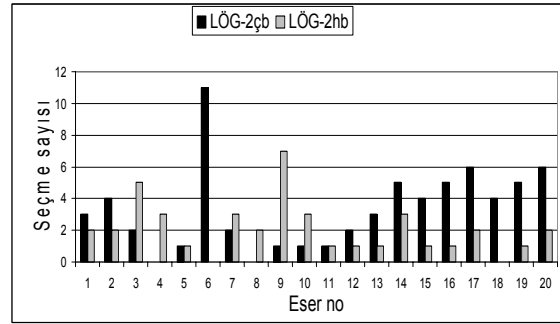
Ortaöğretim II.kademe seviyesindeki sonuçların karşılaştırılması;

Bu seviye öğrencileri üzerinde araştırma yapılan okullar; Konya lisesi (LÖG-1) ve Konya Çimento, Anadolu Güzel Sanatlar Lisesidir (LÖG-2). Bu değerlendirmeler yapılırken lise öğrencilerinin eserleri tercih etme (seçme sayısı) bazında 2 ve 10 değerleri ankete katılan öğrencilerin genel seçme değerlerindeki

sınır değerlerini oluşturduğu izlenmiş ve bu değerlerden farklılık gösteren seçimler “sapma” olarak belirlenmiştir. Anket sonuçları incelendiğinde (Şekil 2), Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi ve Konya lisesi öğrencilerinin tercihleri arasında en çok beğenilen eser olarak seçilenlerde önemli farklılıklar olduğu görülmektedir. Konya lisesi sonuçlarında “çok beğenilen” eser olarak 10 ve üzerinde tercih alan eser numaraları 11,17,18,19,20 olarak sıralanırken, A.Güzel sanatlar Lisesinde 10’dan fazla tercih alan “çok beğenilen” eser sadece 6 numaralı resim olmuştur. Buna rağmen Konya lisesinde, eser no:6 “hiç beğenilmeyen” eser bazında en çok seçilen iki eserden birisidir. Benzer durum ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin anketinde de çıkmış ve 6 numaralı eser “hiç beğenilmeyen” eser olarak en fazla seçim sayısına sahip olmuştur.

a

b

Şekil 2. Ankete katılan Ortaöğretim seviyesi öğrenci gruplarından alınan veriler, a) Normal lise 10.sınıf (LÖG-1) öğrencileri, b) Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi, 11.sınıf (LÖG-2) öğrencileri.

Öğrencilere anketlerde gösterilen 6 numaralı eser Selim Altan’ın “Kuzey Yolu” isimli eseridir ve soyut anlatımcı bir karakter taşımaktadır. Konya lisesinde ankete katılanlar “çok beğenilen” eser olarak en fazla 18 numaralı eseri tercih etmişlerdir. Bu resim Salvador Dalı’nın gerçek üstü özellikler içeren bir resmidir. Bu kategoride ikinci sırada tercih alan iki resim vardır, bunlar; 19 numaralı (Meindert Hobbema’nın resmi) ve 20 numaralı (Van Gough’a ait bir resim) eserlerdir. Konya lisesindeki bu anket grubu, genel olarak önceki

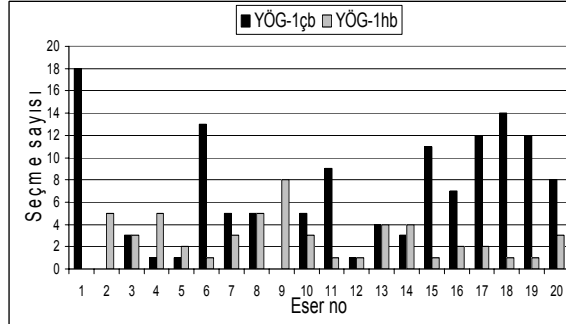
Farklı Eğitim Seviyelerinde Estetik Beğeni

gruplarla benzer tercihler yapmışlar ve “çok beğendikleri” eser tercihlerini gerçekçi peyzaj resimlerden yana kullanmışlardır. Her iki lisede hiç beğenilmeyen eserler seçilme sayıları 2 değerinden az olanlar bazında incelendiğinde; Konya lisesinde 2 ve 6 numaralı eserler olurken, A.Güzel Sanatlar Lisesinde 3,4,7,9,10,14 numaralı eserler olmuştur. Bu listede bulunan ve “hiç beğenilmeyen” olarak en fazla seçim alan 9 numaralı eser Mengü Ertel’in bir afiş örneğidir.

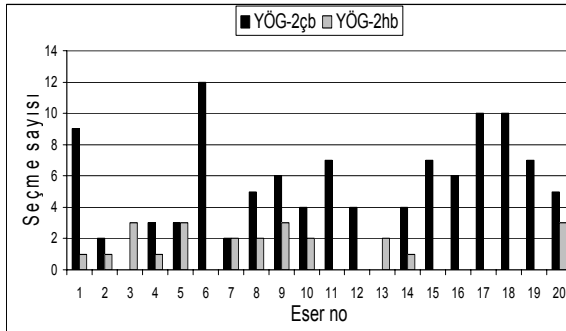
Üniversite eğitimi seviyesindeki sonuçların karşılaştırılması;

Üniversite öğrencileri üç grup olarak belirlenmiştir, YÖG-1 YÖG-2 YÖG-3. Bu gruplar içindeki öğrencilerin eserler hakkındaki beğeni tercihleri Şekil 3’de verilmektedir. Bu şekilde de görülebileceği gibi ankete katılan öğrencilerin beğeni tercihleri aşağıdaki gibi özetlenebilir.

Öğrencilerin “çok beğendim” olarak işaretlediği eserlerden 10 seçme sayısından fazla tercih alan eserler; YÖG-1 grubunda 1, 6, 15, 17, 18, 19 numaralı eserler; YÖG-2 grubunda 6 numaralı eser; YÖG-3 grubunda 19 numaralı eser yer almaktadır. Çok beğenilen eser tercihlerinde 5 ile 10 arasında seçme sayısına sahip eserler ise YÖG-1 grubunda 11, 16, 20 numaralı eserler; YÖG-2 grubunda 1, 9, 11, 15, 16, 17, 18, 19 numaralı eserler; YÖG-3 grubunda 1,5, 18, 20 numaralı eserlerdir.

a

b

Şekil 3. Ankete katılan üniversite seviyesi öğrenci gruplarından alınan veriler, a) Resim-iş Eğitimi Anabilim Dalı 1.sınıf (YÖG-1) öğrencileri, b) Resim-iş Eğitimi Anabilim Dalı 4.sınıf (YÖG-2) öğrencileri.

Benzer şekilde “hiç beğenmedim” olarak işaretlenen eserlerden 5 seçme sayısından fazla tercih alan eserler; YÖG-1 grubunda 9 numaralı eserdir. YÖG-2 ve YÖG-3 grubunda 5 seçme sayısından fazla değere sahip eser bulunmamaktadır. Hiç beğenilmeyen eser tercihlerinde 2 ile 5 arasında seçme sayısına sahip eserler ise YÖG-1 grubunda 2, 4, 7, 8, 10,13, 14, 20 numaralı eserler; YÖG-2 grubunda 3, 5, 9,20 numaralı eserlerdir. YÖG-3 grubunda 2 seçme sayısından fazla değere sahip eser bulunmazken, 3 ve 12 numaralı eserler 2 seçme sayısı ile en büyük seçme sayısına sahip eserler olarak yer alır.

YÖG-1 grubunu oluşturan S.Ü. Eğitim Fakültesi, Resim İş Eğitimi Anabilim Dalı 1.sınıf öğrencilerinin anket sonuçlarında en çok beğenilen eserlere bakıldığında 1 numaralı Rodin’in “Düşünen adam” adlı heykeli 18 seçim değeriyle en yüksek değeri oluşturmuş daha sonra sırasıyla 18 numaralı Dalı’nın sürrealist resmi, 19 numaralı Meindert Hobbema’nın realist peyzaj resmi en çok beğenilenler arasında yer almıştır. Bu çalışmada anketlere katılan gruplar arasında YÖG-1 grubu diğer gruplardan çok farklı bir şekilde davranarak bir heykel örneğini “çok beğendim” olarak işaretlemişlerdir. Hiç beğenilmeyen eserlere bakıldığında 8 seçim değeriyle 9 eser numaralı Mengü Ertel’in bir festival afişi yer almaktadır. Daha sonra sırasıyla 2, 4 ve 8 numaralı eserler 5 seçim değeriyle beğenilmeyen eserler arasında en yüksek değerleri almışlardır.

YÖG-2 grubunu oluşturan S.Ü. Eğitim Fakültesi, Resim İş Eğitimi Anabilim Dalı 4. sınıf öğrencilerinin anket sonuçlarındaki en çok beğenilen eserlere bakıldığında 12 seçim değeriyle 6 numaralı Selim Altan’a ait ‘Kuzey yolu’ adlı soyut kompozisyonunu görüyoruz, benzer sonuç LÖG-2 grubu olan Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinde de görülmüştür. Daha sonra 17 numaralı sanatçısı bilinmeyen realist natürmort ve üçüncü sırada da 18 numaralı Dalı’nın sürrealist eseri ilk üç sırayı oluşturmuştur. Hiç beğenilmeyen eserlere baktığımızda 3, 5, 9 ve 20 numaralı eserler 3’er eşit seçme değerleriyle beğenilmeyenler arasında olduğunu görüyoruz.

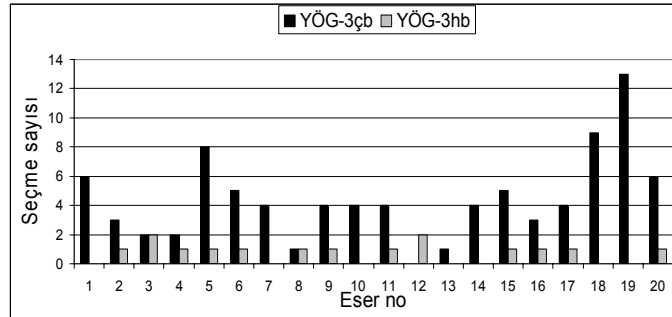
YÖG-1 ve YÖG-2 anket grup sonuçları kendi aralarında değerlendirilmesi yapılırsa S.Ü. Eğitim Fakültesi, Resim-iş Eğitimi Anabilim Dalı öğrencilerinin genel tercihleri göze çarpacaktır. Şekil 3a ve Şekil 3b incelendiğinde en çok beğenilen eserlerin önceki gruplardan farklı olduğu görülmektedir. Bunun yanında beğenilmeyen eserlere baktığımızda öğrencilerin YÖG-1 ve YÖG-2 gruplarının 9 numaralı Mengü Ertel’in “İstanbul Film Festivali” adlı afiş çalışmasını beğenmedikleri ortaya çıkmaktadır.

YÖG-3 grubunu oluşturan S.Ü. Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği II. sınıf öğrencilerinin tercihleri Şekil 3c’de görülmektedir. En çok beğenilen eserlere bakıldığında 19 numaralı Meindert Hobbema’nın realist manzara resmi 13 seçim değeriyle en çok beğenilen eser olarak tercih edilmiştir. Sırasıyla 18 numaralı eser 9 seçme değeriyle, 5 numaralı eserde 8 seçme değeriyle tercih edilmiştir. Hiç beğenilmeyen eserlere bakıldığında 2 seçme değeri 3 numaralı eser alan Cemal Tollu’nun biçimci anlayışa ait “Anne ve Çocuk” adlı eseri ve 12

Farklı Eğitim Seviyelerinde Estetik Beğeni

numaralı Sabri Berkel'in biçimci anlayışa ait "Simitçi" adlı eseri beğenilmeyen eserler arasında yer almıştır. Sınıf Öğretmenliği bölümü öğrencileri, Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri ve Resim İş öğretmeni öğrencilerinin dışında kalan ve bu araştırmaya katılan öğrenci gruplarında olduğu gibi en çok beğenilen eserler açısından gerçekçi manzara resimlerinden hoşlanmaktadır.

Resim iş öğretmeni bölümü öğrencilerini içeren YÖG-1 ve YÖG-2 grupları ile Sınıf öğretmeni bölümü öğrencilerinin (YÖG-3 grubu) anket sonuçlarını karşılaştırmak için Şekil 3'e bakılması yeterlidir. Sınıf Öğretmenliği bölümü öğrencilerinin en çok beğendiği eser 19 numaralı Meindert Hobbema'nın realist manzara resmi olduğu görülmektedir. Bu grupta beğenilmeyen eserler ise 8 numaralı Neşe ERDOK'un "Saltanat" adlı eseri ve 13 numaralı Fahren-El Nisa ZEİD'in biçimsel ağırlıklı peyzaj çalışmasıdır. Resim İş Öğretmeni öğrencilerinin tercih ettiği sonuçlar ile Sınıf Öğretmenliği bölümünün sonuçları kıyaslandığında sonuç daha net olarak görülebilmektedir. Resim iş Öğretmeni öğrencilerinin en çok beğendikleri eser tercihlerine bakıldığında 6 numaralı (Selim ALTAN'ın biçimci-anlatımcı soyut eseri) eser diğer gruplardan farklı olarak en çok beğenilen eser olarak gözlenmektedir. Sanat öğrencilerinin hiç beğenmediği eserler incelendiğinde bu eserlerin minyatür ve afiş örneklerini teşkil ettiği görülmektedir. Sonuçta sanat eğitimi alan öğrencilerin estetik tercihleri diğer öğrenci gruplarına göre daha farklı eserlere kaymaktadır.

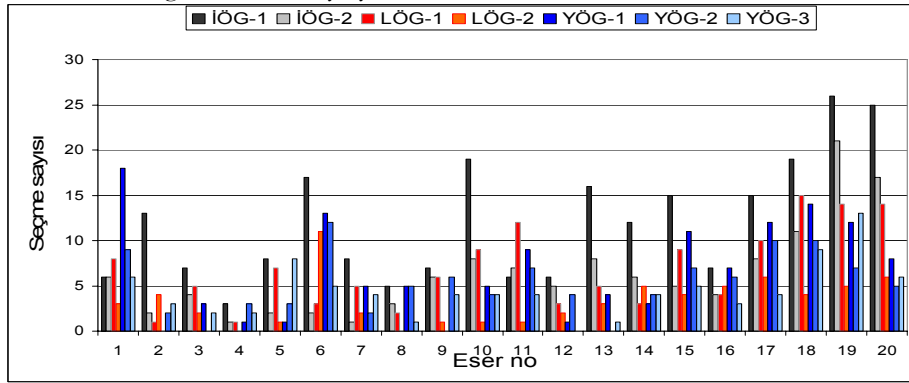
Şekil 4. Ankete katılan üniversite seviyesi öğrenci gruplarından, Sınıf Öğretmenliği Bölümü, 2.sınıf (YÖG-3) öğrencilerinden alınan veriler.

SONUÇ

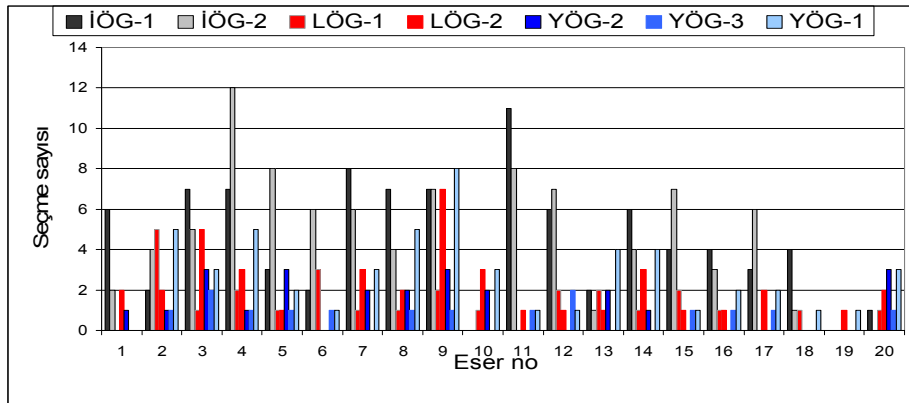
Bu araştırmada eğitim düzeylerindeki farklılıklarla birlikte sanat derslerinin öğrencilerin estetik duyarlılıklarına olan etkisi tespit edilmeye çalışılmıştır. İlköğretim, ortaöğretim ve üniversite öğrencilerinin estetik tercihleri, beğenileri değerlendirildiğinde sanat eğitiminin özellikle Güzel Sanatlar Lisesi ile üniversite düzeyinde Resim İş öğretmeni bölümünde olduğu ve bu nedenle ilgili okulları temsil eden öğrencilerin diğerlerinden sanat bilgisi ve estetik algılama açısından farklılık gösterdikleri tespit edilmiştir (Şekil 5 ve 6). Bu zaten ilgili eğitim kurumu öğrencilerinden beklenen bir farklılıktır. Bunun yanında diğer okullardaki sanatsal algılamanın belirli bir seviyenin üzerinde tutulabilmesi için

de sanat eğitimi müfredatlarında farklı ders işleme yöntemlerinin denenmesinin gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Sanat eğitiminde bilinen bir takım eksikler sanat eğitimi için şartları zorlaştırırsa da sanat derslerinin içeriğinin uygulanışında önemli bir görev öğretmenlerin olmaktadır. Sanat eğitiminde modern yöntem olarak kabul ettiğimiz Çokalanlı sanat eğitimi yani sanat tarihi, sanat eleştirisi, estetik ve uygulama çalışmaları iç içe geçmiş disiplinler olarak kabul edildiğinden sanat eğitimine yönelik derslerin bu kapsamda işlenmesiyle öğrencilerin bilgi seviyeleri artırılırken estetik beğenilerinde olumlu gelişmeler sağlanabilir. Öğrencinin sanata karşı ilgisi ve yeteneğinin gelişiminde ilgili derslerde ve genel okul eğitiminde izlenen yol sadece belli teknikleri işlemek değil onlara sanatı, içeriğini, düşünebilmeyi, yaratıcı zekâlarını geliştirmeyi, olaylara farklı açılardan bakabilme, gözlemleyebilme, eleştirebilme yetisini kazandırmak ve geliştirmek olmalıdır. Hangi eğitim seviyesinde olursa olsun öğrenciler; sanatın anlamını bilmiyorsa, güzeli fark etmiyorsa, eleştiride kişisel bir tavırdan bulunmuyorsa, öğrenciler bir birey olarak kendine ait sanatsal bir birikimden yoksunsa o bireye verilen sanat eğitimi eksik veya yetersizdir denilebilir.

Şekil 5. Ankete katılan öğrencilerin “çok beğendim” olarak seçtikleri sanat eserleri.

Şekil 6. Ankete katılan öğrencilerin “hiç beğenmedim” olarak seçtikleri eserler.

Parsons'a göre sanat küçük şeylerin çizimi değil, insanın iç dünyasının yansımasıdır. Buna göre sanatı kavramak sadece resimlere bakmak değil sosyal çağrışımları, sembolleri de kavramaktır. Sanat dünyasını fark eden çocuklar dünyayı daha kolay ve farklı şekilde kavrayacaktır (Wenchun-Kazuhiro,2002). Parsons'a göre sanatsal gelişimin ilk aşaması favorizm yani hoşlanma, ikinci aşaması güzellik, gerçekçilik ve beceri ister. Üçüncü aşama kendini vurgulama (expression), yaratıcılık, orijinalliktir. Gerçek duygular bu aşamada önemlidir. Dördüncü aşamada ise resimlerini yapanlar kendi öznel düşüncelerini birbirleriyle paylaşarak sanat alanında kendi bireysel gelişmelerini sağlarlar. Bu aşamada sanat çalışması bireysel bir deneyim değil, sosyal bir çalışmadır. Beşinci aşama ise kişinin kendi eserini kendisinin yargılamasıdır. Bu aşamada kişinin kendisini ne kadar geliştirdiği çok önemlidir (Wenchun-Kazuhiro,2002).

Bu anket çalışmasında ortaya çıkan sonuçlar, ilköğretim ve lise öğrencilerinin tamamının ve üniversite seviyesinde Sınıf Öğretmenliği bölümü öğrencilerinin gerçekçi ve güzeli yansıtan eserleri tercih etmeleri Parsons'un gelişim evrelerinden henüz 1. ve 2. aşamanın dışına çıkmadığını göstermektedir. Güzeli Sanatlar Lisesi ve üniversite seviyesinde Resim-iş Öğretmenliği bölümü öğrencilerinin ancak 3. aşamada oldukları ve daha seçici davrandıkları uzamsal derinliği olan eserlerle, soyut anlatımcı resimlere doğru tercihlerinin kaydığı görülmektedir. Parsons'a göre 3. aşamadan itibaren kişinin zeka gücünü ve hayat tecrübesini kullandığı durumlara göre ilerleme sağlanacaktır. Öğrencilerin sanatsal tecrübelerine bağlı olarak içinde buldukları ilgili aşama düzeylerinde artış olacaktır. Nitekim diğer öğrencilere göre sanat öğrencileri sanatsal açıdan diğerlerine göre daha deneyimli oldukları için bu anket araştırması sonuçlarında da bu gerçek ortaya çıkmıştır. Genel olarak sanatsal gelişim evrelerinin sabit olması mümkün değildir. Her öğrenci farklı özelliğe sahiptir. Öğrenci grupları arasındaki farklılıklar daha da farklı sonuçlanabilir. Ancak her sanat eğitimcisi kişisel yeteneğini ve yaratıcılığını derslerinde vurgulamak zorundadır. Okul öncesinden başlayarak çocukların estetik deneyime yönlendirmesi, onların dilbilgisi gelişmelerinin yanı sıra bu çocukların yaşadığı toplumda yıllar içinde ortaya çıkan sanat ürünlerinin kalitesinde artışlara neden olacaktır. Çocuklar eğitimsel gelişmelerini sürdürürken onları daha nitelikli sanat ürünleriyle tanıştırmak gerekir. Örneğin; çocuk kitaplarındaki resimlerin bir bölümünde veya popüler medya ürünlerinde sanat ürünleri ve sanat dili kullanılabilir. Bu değişimler sayesinde öğrencilerin kendilerini sanatsal alanda ve diğer konularda daha iyi geliştirmeleri beklenilmektedir.

Bireye farklı deneyimler ve etkileşimler kazandıran sanat insanın en doğal duygusal ifadesi ve gereksinimidir. Eğitimin ilk aşamasından son aşamasına kadar sanat eğitimi, kendisini ve yaşadığı toplumu ve ihtiyaçlarını fark eden (görmeyi, anlamayı ve çözüm üretmeye çalışan) bireylerin yetiştirilmesi için kaçınılmaz bir zorunluluktur. Ancak genel olarak, sanat eğitimi dersleri eğitim sistemimiz içinde sessiz bir statüye sahiptir ve bu konunun ülkemiz geleceğini yönlendirecek öğrenciler üzerindeki etkisi ve statüsü sadece sanat eğitimcileri tarafından anlaşılabilir. Sanat derslerinin gerçek anlamını yakalayabilmesi

için iyi yetişmiş sanat eğitimcileri tarafından uygulanması gerekmektedir. Günümüzde ülkemizde verilen sanat eğitimi farklı disiplinlere açık eğitimcilerin yetiştirilmesiyle, sanat eğitiminde daha iyi durumdaki ülkeler düzeyini yakalayabilecek potansiyele sahip olmaktadır. Bu konudaki gelişme öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının kendilerini yetiştirme konusunda verecekleri özveriye bağlıdır.

KAYNAKLAR

- Eczacıbaşı, (1997) Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, İstanbul.
- Fronzel, I. (2002) Günümüzde Felsefe Disiplinleri ve Estetik, (Çev. Doğan Özlem), Ara Yayıncılık, İstanbul.
- Gökay, M. (1998) Birleştirilmiş Sanat Eğitimi Yöntemine Göre İlköğretim II. Basamağında Sanat Eleştirisinin Uygulanması ve Sonuçları. Selçuk Üniversitesi; sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Konya.
- Jeffers, C.S. (1997) Discovering a gap: A comparison of personal and educational aesthetic preferences of students and teachers. *Studies in Art Education*, National Art Education Association, V39, N1, pp57-73.
- Timuçin, A. (2000) Estetik. Bulut Yayınları, İstanbul.
- Tunalı, İ. (1996) Estetik. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Okan, N. (2002) Estetiğin Felsefedeki ve Disipline Dayalı Sanat Eğitimi İçindeki Yeri, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Wenchun, W., Kazuhiro, I. (2002) Aesthetic development in cross- cultural contexts: a study of art appreciation in Japan, Taiwan and the United States. *Studies in Art Education*, ProQuest Education Journals.